

PROMEMORIA

TILL: Christer Berglund, projektledare, IOA AB
FRÅN: Advokat Natalie Svensson och biträdande jurist Adam Alfredsson
ANG: Kostnadsfördelning vid byte av vattenmätare
DATUM: 22 februari 2021

---

1 BAKGRUND OCH OMFATTNING

IOA AB arbetar tillsammans med Mittskåne Vatten ("MSV") i ett projekt där MSV vill införa elektronisk/digital vattenmätning istället för mekanisk vattenmätning. MSV är en kommunal organisation som ansvarar för driften av den kommunala vattenproduktionen, avloppsreningen och ledningsnätet i Höör och Hörby kommun. MSV menar att bytet från mekaniska vattenmätare till digitala vattenmätare är motiverat av en rad olika skäl. Nuvarande mekaniska mätare, i kombination med självavläsningskort, innebär en stor administrativ börda. De relativt få avläsningar som görs med befintlig teknik innebär också att debiteringarna till stor del är preliminära. Detta kan innebära att MSV inte får in avgifterna, alternativt att kunden kan få höga kostnader när avstämning sker. Vidare ger den nuvarande tekniska lösningen inte heller några varningar kring läckor och/eller onormal förbrukning, till skillnad från de digitala vattenmätarna. MSV ska således gå vidare med att byta ut alla vattenmätare för att möjliggöra enklare mätning, automatisk avläsning och möjlighet för mervärden för kunderna. Majoriteten av vattenmätarna i kommunerna är av mindre modell, q_n 2,5. Hos ungefär 175 kunder totalt finns det mätare av en större modell. I samband med övergången till digitala vattenmätare har MSV beslutat att ersätta större mätare med ett antal mindre parallellkopplade mätare, vilka har längre utesittningstid och bättre mätnoggrannhet.

Det planerade bytet av vattenmätare innebär alltså vissa kostnader. MSV bekostar vattenmätarkonsol för flera mätare medan fastighetsägare står för kostnader kopplade till kompletterande rördragning. Vissa kunder till MSV har med anledning av detta klagat. Bland annat har en kund i e-post till MSV påpekat att bytet är onödigt eftersom dennes stora vattenmätare fungerar utmärkt. Kunden har bland annat framfört att MSV bör hitta en ny lösning som inte innebär några större kostnader eller stå för kostnaderna själva. Mätarbytet hos kunden ifråga är dock påkallat på grund av vattenmätarens utesittningstid. IOA AB har med anledning av ovanstående givit advokatfirman dNovo i uppdrag att närmare utreda en VA-huvudmans möjligheter att belasta kunder med delar av kostnaderna för ändrad rördragning i samband med

---

ADVOKATFIRMAN DNOVO

ADRESS: BOX 1108, 251 11 HELSINGBORG
BESÖKSADRESS: DROTTNINGGATAN 15, HELSINGBORG

MOBIL: +46 70 458 65 44
E-POST: natalie.svensson@dnovolaw.com
TELEFON: +46 10 788 18 60

byte av vattenmätare. Vidare ska advokatfirman dNovo, mot bakgrund av det som framkommer i denna promemoria, ta fram ett förslag till svar till kunden ovan.

2 RÄTTSLIG ANALYS

2.1 Allmänt

Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster ("VA-lagen") innehåller bestämmelser som syftar till att säkerställa att vattenförsörjning och avlopp ordnas i ett större sammanhang, om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön (VA-lagen 1 §). Rättssubjekt som äger en allmän VA-anläggning (s.k. huvudmän) har ett långtgående ansvar att ordna och underhålla vattentjänster inom sitt verksamhetsområde. Huvudmän för den allmänna VA-anläggningen i förevarande fall är Hörby kommun och Höörs kommun, vilka företräds av MSV. Avseende huvudmäns ansvarsområde kan generellt sägas att huvudmannen har ett ansvar för *allmänna VA-anläggningar*, som definieras i VA-lagen 2 § som en VA-anläggning över vilken en kommun har ett rättsligt bestämmande inflytande och som har ordnats och används för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt VA-lagen. Begreppet VA-anläggning definieras i sin tur som en anläggning som har till ändamål att tillgodose behov av vattentjänster för bostadshus eller annan bebyggelse. En VA-anläggning eller annan anordning för vattenförsörjning eller avlopp som inte är eller ingår i en allmän VA-anläggning utgör en så kallad *enskild anläggning*. Förbindelsepunkten utgör gränsen mellan en allmän VA-anläggning och en VA-installation, exempelvis en enskild anläggning. Förbindelsepunkten är således central avseende gränsdragningen var huvudmannens ansvar börjar och slutar. Som huvudregel kan sägas att huvudmannen enbart ansvarar för de ledningar och anordningar som leder fram till förbindelsepunkten. Fastighetsägaren ansvarar för övriga ledningar och anordningar från förbindelsepunkten som leds in till den enskilda fastigheten. Enligt gällande rätt ska förbindelsepunkten som huvudregel förläggas i fastighetens omedelbara närhet. Detta innebär oftast att den allmänna VA-ledningen leder ända fram till fastighetsgränsen eller dess omedelbara närhet.

2.2 Särskilt angående vattenmätare

Av VA-lagen 19 § 1 stycket framgår det att huvudmannen ska ordna de pumpar och andra särskilda anordningar som på grund av den allmänna VA-anläggningens konstruktion eller utförande behövs på en fastighet för att fastighetsägaren ska kunna använda VA-anläggningen. Av 19 § 2 stycket föreskrivs att om vattenförbrukningen på en fastighet behöver fastställas genom mätning ska huvudmannen ordna den eller de vattenmätare som behövs för mätningen. Bestämmelsen i 19 § 2 stycket om huvudmannens ansvar för vattenmätare utgör så-

ledes ett undantag från huvudregeln att förbindelsepunkten utgör gränsen för var huvudmannens ansvar för VA-anordningarna slutar och fastighetsägarens ansvar börjar. Även om vattenmätaren inte har betydelse för den allmänna VA-anläggningens funktion utan bara för avgiftsuttaget är vattenmätare nödvändiga för att systemet ska fungera; alltså att det sker en rättvis fördelning av avgifter i systemet enligt VA-lagen 31 § 1 stycket (se Qviström, *Vattentjänstlagen*, JUNO ver. 2, s. 109).

Kostnadsfördelningen mellan fastighetsägare och huvudmän när det kommer till vattenmätare regleras inte uttryckligen i VA-lagen. Kommuner får emellertid meddela ytterligare föreskrifter om användningen av allmänna VA-anläggningar, enligt VA-lagen 23 §, vilka kan föreskriva de närmare förutsättningarna kring användandet av vattenmätare. Dessa föreskrifter baseras ofta på Svenskt Vattens normalförslag (ABVA). Höör och Hörby kommuns gällande ABVA ("**Kommunernas ABVA**") föreskriver följande angående vattenmätare:

"6. Ska vattenförbrukningen hos fastighetsägare fastställas genom mätning tillhandahålls vattenmätare av huvudmannen och förblir huvudmannens egendom. Huvudmannen bestämmer antalet mätare och vilket slag av mätare som ska användas. Fastighetsägaren ska bekosta erforderliga anordningar för uppsättning av mätare och sammankoppling med installationen i övrigt.

Vattenmätarens plats ska vara godkänd av huvudmannen, som har rätt att kostnadsfritt disponera platsen och ensam har befogenhet att sätta upp, ta ned, kontrollera, justera, underhålla samt till och frånkoppla mätaren."

Enligt Kommunernas ABVA ska alltså fastighetsägare bekosta de erforderliga anordningarna för uppsättning av mätare och sammankoppling med installationen i övrigt. Bestämmelsen enligt ovan klargör en viss kostnadsfördelning mellan fastighetsägaren och huvudmannen. Nästa avsnitt utreder hur skrivelsen i Kommunernas ABVA förhåller sig till gällande rätt och praxis.

2.3 Praxis avseende kostnadsfördelningen

Allmänt om kostnadsfördelningen

Inledningsvis ska här konstateras att statens VA-nämnd har, före införandet av VA-lagen, godtagit ansvarsfördelningar som liknar punkten 6 i Kommunernas ABVA som lagenliga (se exempelvis statens VA-nämnd beslut 1973-07-12, BVa 16, mål nr VA 95/72 och beslut 1996-03-08, BVa 18, mål nr VA 46/94). Vidare kan det konstateras att bestämmelsen i VA-lagen 19 § 2 stycket innebär endast en skyldighet för huvudmannen att installera och underhålla en vattenmätare. Det har i praxis sedan lång tid ansetts ingå i fastighetsägarens ansvar att bekosta de anordningar som behövs för att sätta upp vattenmätaren och för att sammankoppla den

med VA-installationen i övrigt (se Mark- och miljödomstolen, dom 2017-05-17, mål M 50-16). I praxis har det även belysts vad för åtgärder som kan anses som "nödvändiga anordningar för uppsättning av vattenmätare" och "sammankoppling med installationen i övrigt". I fråga om huvudmannens respektive fastighetsägarens ansvar för pumpar och andra anordningar enligt VA-lagen 19 § första stycket har det i praxis fastslagits att fastighetsägarens ansvar för att anordna lämpligt utrymme inkluderar installationsarbete, såsom till exempel ledningsdragning inom fastigheten (exempelvis statens VA-nämnd, beslut 2013-05-08, BVa 28, mål nr VA 301/11 och beslut 2014-06-27, BVa 60, mål nr VA 5-15/13). Fastighetsägaren anses även ansvarig att bekosta mätarplats som huvudmannen kan godkänna och ha fritt tillträde till (se statens VA-nämnd beslut 2013-05-08, BVa 28, mål nr VA 301/11).

Det är emellertid viktigt att en huvudman tillhandahåller rätt typ av vattenmätare. I praxis har fastighetsägare tillerkänts ersättning för mellanskillnaden mellan kostnaden för en mätare som använts på fastigheten och kostnaden för en vattenmätare som varit tillräcklig för att täcka behovet på fastigheten. I ett ärende vid Vänersborg tingsrätt (Mark- och miljödomstolen, dom 2017-05-31, mål M 199-16) var fyra fastigheter anslutna till den allmänna VA-anläggningen och hade en gemensam vattenmätare, varför de fakturerades med en gemensam faktura. Den aktuella vattenmätaren var av den större modellen. År 2011 ökade de fasta avgifterna för VA, vilket resulterade i att avgiften för den stora vattenmätaren ökade markant. En anställd vid huvudmannen upplyste fastighetsägarna om att fastigheterna skulle kunna byta till en mindre vattenmätarstorlek och därmed minska kostnaderna. Bytet gjordes under år 2014. I ärendet yrkade fastighetsägarna ersättning som avsåg avgiftsskillnaden mellan en liten mätare och en stor mätare, beräknat från det att vattenmätaren byttes och tio (10) år tillbaka i tiden. Anledningen till att ersättning begärts var på grund av att huvudmannen installerat fel storlek på vattenmätare under den aktuella tiden. Mark- och miljödomstolen fann, i avsaknad av avtal mellan huvudmannen och fastighetsägaren om att fastighetsägarna accepterat den större vattenmätare, att huvudmannen skulle betala tillbaka den yrkade mellanskillnaden. I denna del konstaterade domstolen att det av utredningen inte framgick att käranden haft behov av den större mätaren. Att ha debiterats för en högre vattenmätarstorlek än vad de haft behov av ansågs inte vara förenligt med kravet på att avgiftsuttaget ska vara skäligt och rättvist.

Kostnader vid byte av vattenmätare

Det finns inte mycket praxis som belyser kostnadsfördelningen vid byte av vattenmätare. I statens VA-nämnd beslut 1996-03-08, BVa 18, mål nr VA 46/94, behandlades en fråga om skyldighet att utföra och bekosta ombyggnad av äldre (bl.a. från arbetsmiljösynpunkt) icke lämpligt utformade mätarplatser. Omständigheterna i målet var att en samfällighetsförening

ägde och förvaltade VA-ledningar som ingick i en gemensamhetsanläggning. Anläggningen och de däri ingående radhusfastigheterna bestod av 42 radhusfastigheter och en kvarterslokal, varav husen var fördelade på tolv längor. Samfällighetsföreningen var abonnent i förhållande till VA-huvudmannen och hade 13 förbindelsepunkten och 13 mätarplatser, en för varje radhuslänga och en för kvarterslokalen. Föreningen önskade byta de befintliga vattenmätarna till vattenmätare i en mindre dimension, med anledning av att dessa var tillräckliga och dessutom att det utgick en lägre avgift för dessa enligt kommunens taxa. Kommunen yrkade att det skulle fastställas att det var föreningen som vid ett byte av mätarstorlek var skyldig att ombesörja och bekosta erforderlig ombyggnad av mätarplatserna på sätt som kunde godkännas av kommunens VA-verk.

Statens VA-nämnd konstaterade inledningsvis att det torde vara fastighetsägaren eller dennes företrädare som enligt huvudregeln ensam har att svara för fastighetens VA-installation och som därför i varje läge har att ombesörja den ombyggnad av installationen som ska utföras på mätarplatsen. Bestämmelsen i ABVA om att det är fastighetsägaren som ska bekosta erforderliga anordningar för mätarens uppsättande och sammankoppling med installationen i övrigt tar i första hand sikte på den ursprungliga installationen av mätaren, men den måste också anses gälla senare ombyggnader som fastighetsägaren vill göra eller är skyldig att göra. Tillämpat i målet menade statens VA-nämnd att om föreningen ville ha till stånd ett byte av mätarstorlek (exempelvis för att komma i åtnjutande av en lägre taxa) eller om ett mätarbyte skulle vara påbudet i det VA-rättsliga förhållandet (taxan kunde exempelvis tänkas innehålla krav på viss mätarstorlek vid viss förbrukningsvolym) ankommer det på föreningen att såväl ombesörja som bekosta härför erforderlig ombyggnad av mätarplatserna och att genomföra detta på sådant sätt att kommunen som huvudman för den allmänna VA-anläggningen kan godkänna mätarplatserna efter ombyggnaden.

3 SLUTSATS OCH FÖRSLAG TILL BREV

Mot bakgrund av ovanstående utredning torde kostnadsfördelningen som framgår av Kommunernas ABVA punkten 6 vara förenlig med VA-lagen. MSV kan således normalt kunna kräva att fastighetsägare ska bekosta nödvändiga anordningar för uppsättning av vattenmätare liksom kostnader för sammankoppling med installationen i övrigt. Inom ramen för fastighetsägares ansvar inryms att stå för kostnaden av installationsarbete, såsom exempelvis ledningsdragning inom dennes fastighet eller upprättande av mätarplats. MSV:s ansvar sträcker sig till att tillhandahålla vattenmätare liksom installera vattenmätaren på korrekt sätt. MSV får bestämma antalet mätare och vilket slag av mätare som ska användas.

Av redovisad praxis bedömer vi att kunden ska bekosta erforderliga anordningar för mätarens uppsättande och sammankoppling med installationen vid senare ombyggnader (såsom mätarbyten) som fastighetsägaren *vill* göra eller är *skyldig* att göra. Om kunden accepterar att mätarbyte ska ske, och på så sätt uttrycker en *vilja* att byta vattenmätare, torde MSV kunna kräva att kunden ska stå för installationskostnaderna i enlighet med Kommunernas ABVA och praxis. En liknande bedömning är rimlig att anta, om ett mätarbyte skulle vara påbjudet i det VA-rättsliga förhållandet, såsom att det av kommunernas VA-taxor eller Kommunernas ABVA hade framgått att vattenmätaren *ska* vara av digital art eller på annat sätt möjliggöra elektronisk avläsning. En annan situation, som får anses innebära att mätarbytet är påbjudet i det VA-rättsliga förhållandet, är om mätarbytet är påkallat på grund av vattenmätarens utesittningstid. Det finns föreskrifter från Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (SWEDAC) om återkommande kontroll av vatten- och värmemätare (STAFS 2007:2). I STAFS 2007:2 § 5 föreskrivs de längsta utesittningstiderna för kallvattenmätare. Utesittningstiden varierar mellan 5 och 10 år, beroende på vattenmätarens nominella eller permanenta flödesvärden. Om kundens vattenmätare ska bytas, på grund av att MSV ska uppfylla sina skyldigheter enligt STAFS 2007:2 avseende vattenmätarens utesittningstider, torde MSV kunna byta till en digital mätare. Det torde stå MSV fritt att välja en digital mätare, med anledning av att det av Kommunernas ABVA punkten 6 framgår att huvudmannen väljer vilket slag av mätare som ska användas.

I förevarande fall har advokatfirman dNovo fått uppgifter om att mätarbytet hos kunden är påkallat på grund av vattenmätarens utesittningstid. Vidare framgår det av Kommunernas ABVA att huvudmannen får bestämma antalet mätare och vilket slag av mätare som ska användas. Därför torde MSV kunna kräva mätarbyte och dessutom kräva att kunden bekostar installationsarbetet härför. Inbegripet torde det stå MSV fritt att byta från en stor vattenmätare till flera små parallellkopplade vattenmätare. Dock är det viktigt att ett sådant mätarbyte inte medför att kunden debiteras för vattenmätare som överskrider dennes behov vid fastigheten (jfr. ovan rättsfall, Mark- och miljödomstolen, dom 2017-05-31, mål M 199-16). Med anledning av ovanstående föreslår vi följande skrivelse till kunden:

Hej,

Tack för ditt mail.

Som du är medveten om planerar Mittskåne Vatten att byta ut samtliga mekaniska vattenmätare i Höör och Hörby kommun till digitala vattenmätare, vilket innebär att det gamla systemet med mekaniska vattenmätare inte kommer att finnas kvar. I samband med den tekniska utvecklingen är det viktigt för Mittskåne Vatten att möjliggöra en så noggrann mätning som möjligt och ständigt förbättra förhållanden för kunderna.

Det finns många fördelar med att byta till digitala vattenmätare, bland annat slipper du som fastighetsägare läsa av din vattenmätare själv, mätningen är mer exakt och vi kan enklare upptäcka misstänkta läckor i systemet. Kort och gott innebär bytet att vi kan förebygga driftstörningar och hålla kostnaderna nere. Vårt underlag för debitering blir också säkrare.

Som huvudman för den allmänna va-anläggningen får Mittskåne Vatten bestämma antalet mätare och vilket slag av mätare som ska användas, vilket du kan läsa om i de allmänna bestämmelserna för användande av Hörby och Höörs kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning (ABVA). Vattenmätare måste bytas ut med jämna mellanrum för att säkerställa att mätningen sker korrekt. Enligt våra uppgifter är det dags att byta dina vattenmätare.

I egenskap av fastighetsägare ska du enligt ABVA bekosta erforderliga anordningar för uppsättning av mätare och sammankoppling med installationen i övrigt. Eventuella kostnader som uppkommer för att möjliggöra uppsättningen av digitala vattenmätare och sammankoppling med installationen i övrigt är således kostnader som bärs av respektive fastighetsägare. Denna kostnadsfördelning har varit praxis sedan lång tid i va-rättsliga förhållanden.

Mittskåne Vatten måste enligt likställighetsprincipen i 2 kap. 3 § kommunallagen (2017:725) behandla kommunmedlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat. Mot bakgrund av ovanstående kan vi inte i ditt fall stå för kostnader som du, liksom många andra av våra kunder, är skyldig att stå för.

Även om mätarbytet innebär en kostnad nu, räknar vi med att det kommer att generera mer värde för alla kunder i längden samtidigt som vi säkrar va-systemet för framtiden.

Du kan även läsa mer om mätarbytet på vår hemsida:

<https://www.mittskanevatten.se/kundservice/vattenmatare/>

Med vänlig hälsning,

[Namn]